

Рад примљен: 10. 04. 2011.

Рад прихваћен: 19. 12. 2013.

Кратки
научни прилог

др Данијела Василијевић¹
Учитељски факултет, Ужице

Од класичној до електронској уџбеника²

Резиме: *Општина и посебна концепција класичној и електронској уџбеника имају заједнички ужестручени и педагошки циљ, јер су и једна и друга у функцији развоја ученика као индивидуалној и друштвеној бића. Оба уџбеника, и класични и електронски, више су или мање усвојан претходностављени сценариј процеса учења и развоја ученика. Међутим, исти циљ се остварује кроз различиту интерпретацију заједничке суштинине, што отвара простор за дискусију о вредностима и недостацима стравеије, и класичној и електронској уџбеника. У раду се критички, помоћу дескриптивне методе, разматрају и прецизирају кључни појмови (е-књига, е-уџбеник, класични уџбеник), њихов развој, различита одређења, дисинкција, у циљу концептуалних разграничења и указивања на вредности, значај и функцију – и савременој и класичној уџбеника.*

У основи добро осмишљене стравеије оба уџбеника садржане су вредности произашле из законитости развоја ученика, законитости наставној процеса и законитости учења. То су могући и једини научно утврђени оквири вредновања уџбеника и главне одреднице њиховој квалитети. Само се у тим релацијама могу оцењивати и вредновати функције и домети свакој уџбеника, па и утврђивати њихове вредности и њихови недостаци.

У савременој настави нема места за дилему „класични или електронски уџбеник“ зато што су појредни и један и други, тим више ако се интелекцијом вредности оба уџбеника отклањају њихови недостаци и постиже нови квалитет. Решење преба изражени и проналасити у креативној синтези, вредностима њихових различитих стравеија.

Кључне речи: *електронска књига, класичан, електронски уџбеник, вредности уџбеника.*

¹ d.vasilijevic@sbb.rs

² Рад је саставни део пројекта „Настава и учење: проблеми, циљеви и перспективе“, бр. 179026, чију реализацију подржава Министарство просвете и науке Републике Србије.

I

Све до проналаска Гутенбергове штампарије 1455. године књиге су се заснивале на ручно писаној технологији. Рукописане су месецима, неретко и годинама, изискивале су стрпљив, напоран рад својих стваратеља. Прва књига, какву данас познајемо, сачињена од поглавља и обележена страницама, појавила се 45 година касније, а тзв. европски роман *Дон Кихот* 1605. године. Шездесет година након што је Сервантесово штампано дело угледало светлост дана, објављен је и први научни часопис у Енглеској под називом „Филозофски преговори Краљевског друштва“. До тада сва научна размена и општења одвијала су се претежно путем писама.

Међутим, и поред интензивног развоја штампарске технологије, с једне, и дуге традиције поучавања и учења (најпре неинституционалног, а касније и институционалног карактера), с друге стране, уџбеник се као посебно штампана, дидактичко-методички обликована књига са јасном наменом подучавања јавља релативно касно. Прва школска књига под називом *Дечји њријашељ* Фридриха Рохова (Friedrich Eberhard von Rochow) настала је 1776. године и била је у форми читанке почетнице.

Први српски *Буквар* сачинио је инок (монах) Сава Дечанац крајем XVI века (1579) и штампан је у Венецији. Интересантно је да је његово прво издање имало само четири странице. Тек 1726. године руски буквар Теофана Прокоповича, кога је у Србију донео Максим Суворов, прештампан је у Риминику (Румунија). Тај *Буквар* у српској верзији постаје прва штампана књига за српске основне школе.

Термин *штампа* подразумевао је текст, слике и графику, као статичне дводимензионалне медије. Скоро да се могао ставити знак једнакости између термина штампа и књига све до 1960. године када је Теодор Нелсон (Theodore Nelson) смислио термин хипертекст и у оквиру

пројекта *Ксанагу* сачинио прву концептуалну основу (претечу) данашњег интернета.

Изузев неких – истина, врло ретких – полупрограмираних и програмираних уџбеничких материјала и експерименталних покушаја, већина класично штампаних уџбеника се јавља у *линеарној форми*. Тачније, они се читају сукцесивно, страница за страницом, сегмент за сегментом, поглавље за поглављем. Понекад се то линеарно читање везује за секвенце, али је оно више својствено збиркама прича и песама него уџбеницима. У том случају је могуће изабрати поглавље које се жели прво прочитати, коме се жели више посветити пажња, али и даље у линеарном следу.

За разлику од класично штампаног уџбеника, *хипертекстуални уџбеник* омогућава прегледање садржаја у више праваца, додатно појашњавање нејасних и мање јасних термина, отварање додатних и допунских садржаја по сопственом нахођењу. Отварањем нових прозора корисник уџбеника може, по потреби, „прескати“ с једног садржаја на други како би пратио сопствени ток мисли. Такав, вишеструки начин приказивања, подржан хипертекстом и хипермедијом, пружа могућност вишеслојног и свеобухватнијег сагледавања и савладавања уџбеника. Омогућава и подржава откривање, повезивање, експериментисање, дозвољава хипотетичко размишљање, проверу претпоставки у новонасталим ситуацијама, развија и подстиче стваралачко учење.

Сваки систем хипертекста има своју уобичајену структуру и систем карактеристика. Најчешће их сврставамо у две категорије: систем хипертекста заснован на одмотавању (скроловању) и систем који приказује само једну страницу на екрану. И један и други систем имају своје предности и ограничења. Какву ће форму имати електронски уџбеник, да ли ће то бити књиголики садржај или не, да ли ће и на ком хипертекстуалном систему бити заснован – све то

умногоме зависи од садржаја, узрасне категорије ученика коме је намењен, а најчешће, нажалост, од стручности аутора е-књиге и његових афинитета. Шта је електронска књига, како би требало да изгледа, шта је електронски уџбеник – само су нека од питања на која је могуће дати одговор само ако се крене од основних појмова и њихових концептуалних одређења.

II

Шта је *електронска књига*, шта се под њом подразумева, која јој је основна функција и намена – то су само нека од питања на која се тражи јасан и целовит одговор у покушају што потпунијег одређења.

Постојеће дефиниције електронске књиге лутају између два основна становишта. Једно се везује за комплетну хардверску и софтверску технологију на којој функционише е-књига, а друго искључиво за садржај која она собом носи. Протагонисти првог становишта Линч (Lynch, 2001), Хилесунд (Hillesund, 2001), Сојер (Sawyer, 2002) истичу већи значај прегледачке технологије у односу на садржај е-књиге. Међутим, Пејс (Pace, 2004: 74) констатује „да је технологија без доброг садржаја само форма без суштине“. Исто гледиште заузимају Кокс и Мухамед (Cox & Mohammed, 2001), додајући да је е-књига дигитални текст видљив на компјутерском екрану (овде није узет у обзир уређај за прегледање е-књиге, тзв. е-читач). Мекнајт и Дарнли (McKnight & Dearnley, 2003: 235) били су нешто конкретнији, дефинишући е-књигу као „садржај објављене књиге доступан читаоцима у е-форми“.

Чињеница је да техничко-технолошки развој има драстично узлазну путању, да је тешко било какве дефиниције и одређења везивати за конкретан, појавни и променљив процес, па самим тим и терминолошка суштинска одређења е-књиге везивати за њихове преносиоце,

медије који су у сталном процесу мењања, усавршавања. Отуда и потреба да се акценат стави на садржај електронске књиге, односно електронског уџбеника, а не на технологију која подржава њихово функционисање.

Међутим, овде се намеће још једно важно питање – питање квалитета, природе садржаја е-књиге. Већ „објављене књиге“ штампаног формата углавном су се састојале и још се састоје од текстовних форми и сликовних приказа. То би значило да е-књига, по дефиницији Мекнајта и Дарнлија (2003), искључује друге медијске садржаје – аудио, аудио-визуелне, мултимедијалне приказе, што не може бити прихватљиво. Осим тога, књига не мора бити претходно објављена да би добила перформансе електронске књиге.

За разлику од штампаног, класичног издања, најчешће линеарног карактера, е-књига има и друге могућности. Електронско издаваштво дозвољава, као што смо већ поменули, и хипертекстуалну мрежну структуру садржаја која подражава и подражава менталне структуре и механизме оних који поучавају, али и оних који уче.

У покушају што прецизнијег одређења е-књиге, Андерсон-Инман и Хорни (Anderson-Inman & Horney, 1999) издвојили су основне критеријуме њеног дефинисања: 1) електронска књига мора имати текст у електронском формату, а који је читаоцу представљен визуелно; 2) софтвер мора имати неку значајну одлику књиге; 3) софтвер мора имати средиште или организациони кључ; 4) уколико се користе и други медији, осим текста, они морају подражавати или појачавати текст.

С тим у вези, прихватљивија су она одређења е-књиге која се ослањају на „књиголике“ садржаје доступне електронским путем.

До сада смо навели неке специфичне разлике између класичне и е-књиге. Том списку треба придружити одређене предности електронског издаваштва: лакшу доставу садржаја

и бољу доступност циљној корисничкој групи (нема временских и просторних ограничења), интерактивност на релацији аутор – садржај – читалац – редакција (бржа повратна информација о квалитету садржаја, разумевању, критичка оцена...), мањи трошкови производње и доставе... Оно што повезује штампано и електронско издање књиге јесте њихова основна намена, функција, циљ. А циљ је крајњи корисник, читалац, онај који ментално интерпретира понуђени садржај са основном намером да разуме поруке и поуке аутора, те да их уврсти у постојећи властити систем вредности.

Овде се поново морамо подсетити тога да је појам мисао о суштини онога о чему мислимо, тј. да је појам електронске књиге мисао о њеним најважнијим, суштинским обележјима која се, у много чему, разликују од штампане књиге. Чињенице су да је електронска књига *и́ренуи́но*:

- електронски уџбеник, у односу на стандардни уџбеник, пружа веће могућности за истраживачко учење, учење путем открића;
- добар електронски уџбеник има својство интерактивности, спречава пасивизацију ученика, подстиче га на активан стваралачки рад, проблематизујући и диференцирајући садржаје по степену сложености;
- омогућава самостални рад ученика на уочавању, откривању нових веза и односа међу понуђеним садржајима, постављање и проверу хипотеза, стварање мноштва нових идеја, предлога, решења и њихову проверу у конкретним ситуацијама;
- остварује бољу визуелизацију садржаја уважавајући принцип очигледности (од статичних, динамичних, дводимензионалних, тродимензионалних, до двобојних и вишебојних наставних средстава);

- омогућава мултимедијалну презентацију садржаја, како појединачну, тако и интегративну (текст, аудио, видео, аудио-визуелна форма);
- ученик сам бира одговарајућу стратегију учења према својим афинитетима, склоностима, интересовањима, предзнањима, способностима; „Уџбеник је поли-функционална књига, једна од његових значајних функција је допринос индивидуализацији учења“ (Vilotijević, Vasilijević, 2012: 36).
- електронски уџбеник је отворен систем за перманентне исправке и допуне садржаја.

Чињеница је да класична књига, уџбеник, има неке своје предности у односу на електронску форму, које посебно долазе до изражаја при употреби класичног уџбеника у наставном процесу. Издајамо неке од њих:

- ученици их користе у складу са јасним и прецизним упутствима наставника и у том смислу не лутају у мору непрегледних садржаја;
- непосредни контакт наставника и уџбеника приликом употребе класичног уџбеника има посебну, незаменљиву педагошку вредност;
- штампани уџбеник је јасна, целовита, прегледна форма садржаја доступна у било које време, независно од присуства електронске, компјутерске технологије; лако је преносив и погодан за употребу на било ком месту (парк, воз, аутобус, ливада) и у било које време;
- ученик користи сопствену умну мапу за савладавање садржаја, она није наметнута споља;
- ученици млађих разреда основне школе, код којих још није у потпуности формиран појам оријентације у простору;

ру, лакше се сналазе у линеарном него у сложеном разгранатом хипертекстуалном систему;

- непосредан контакт ученика са штампаним материјалом (додир папира, листање, подвлачење, бележење са стране на маргинама) и лични доживљај неупоредив је у односу на виртуелни доживљај и техничка ограничења.

Ограничења класичног уџбеника су истовремено и предности е-уџбеника:

- класичан уџбеник у односу на електронску форму пружа мање могућности за индивидуализацију, није довољно прилагођен индивидуалним могућностима, потребама, жељама, интересовањима, способностима сваког појединачног ученика;
- пасиван је, мање интерактиван;
- информационо ограничен;
- није динамична мултимедијална форма;
- ученик обрађује пласиране садржаје у сукцесивном, унапред испланираном следу;
- једном штампани уџбеник, све до поновне штампе, непроменљива је, стална форма, што није пожељно у време интензивних динамичних информационих промена.

Међутим, штампану књигу не треба супротстављати електронској књизи, не треба их посматрати као конкуренте, антагонисте. Њихов однос покушао је разјаснити Ландони (Landoni, 2003: 168) објашњавајући разлоге настанка електронског уџбеника: „са концептуалне стране, то је покушај да се превазиђу ограничења која штампана књига има, додавањем низа корисних опција које су омогућене природом електронске књиге“. Наиме, електронске књиге дозвољавају и примену тзв. додатних садржаја, који су од посебне користи, на пример: линкови

ка сличним изворима, базама података, линкови ка сличним садржајима, линкови ка наставним програмима, линкови ка критикама, линкови ка биографијама аутора, линкови ка ауторима, линкови ка другим сродним часописима, линкови ка сличним веб-сајтовима, линкови ка професорима, учитељима, линкови ка књижарама и издавачким кућама, додатне симулације, анимације, вежбе, питања и сл.

Класичан уџбеник је могуће представити и у електронској форми на це-де рому или дивиди рому, уз могућност смештања садржаја у виртуелно окружење. Тиме се већина предности класичног уџбеника задржава, а истовремено значајно проширују његове могућности. На овај начин, ученици могу посматрати убрзани развој биљке: од семена, преко клице до утинућа; неприступачни предели постају блиски и стварни; опасни хемијски процеси се с лакоћом и без опасности по ученике изводе у виртуелној лабораторији; ученици самостално упознају грађу човека посредством дидактичких тренажера, или откривају процес кружења воде у природи, процес настајања леда, мрза, иња, кише, снега, магле, облака, географска писменост се с лакоћом стиче посредством динамичне тродимензионалне географске виртуелне карте; макро и микро процеси постају видљиви, очигледни, прегледни, јасни (свет вируса, бактерија, атома, молекула, планетарни систем, васиона), временски удаљена збивања су поново блиска и стварна (историјски догађаји, личности, сведоци прошлости), ученици посећују виртуелне музеје, градове, свемирске станице и сл. Виртуелна стварност подржана компјутерском технологијом, која представља, у већој или мањој мери, симулацију реалне природно-друштвене стварности, омогућава ученицима да што боље доживе свет који проучавају.

Добар електронски уџбеник у себи има инкорпорирани свој класично штампани еквивалент и дозвољава још неке могућности. Да ли ће и

колико уџбеник бити ефикасан, сврсисходан зависи од мноштва фактора. Електронски уџбеник неће бити функционалан у потпуности ако садржи предности које му нуди компјутерска технологија – он мора задовољити и друге вредности који се постављају пред класичан уџбеник. Осим тога што мора задовољити одговарајуће информатичко-техничке, информационе, етичке, естетске, психолошке, социолошке и друге захтеве, то мора бити добро педагошки осмишљен и обрађен садржај усмерен ка крајњем кориснику (и ученику и наставнику), који има утемељену научну, сазнајну, самообразовну и систематизацијску вредност (Крупская, 1974). Сваки савремени уџбеник се заснива на савременој васпитно-образовној оријентацији, истовремено подстиче и индивидуализацију и социјализацију, уважава, негује и подстиче способности, навике перманентног образовања и самообразовања ученика у циљу његове самоактуализације.

С педагошког аспекта, савремени уџбеник, осим садржајне суштине, обезбеђује: информативну, трансформативну, систематизациону, самоконтролну, самообразовну, интегративну, координативну и васпитну функцију у процесу учења (Зијев, 1988; Хабиб, 1978). Истовремено, усмерава и повезује активност наставника и ученика у процесу учења и обезбеђује реализацију три своје основне функције: образовне, васпитне и развојне (Скаткин, 1980). Уџбеник мора бити добро осмишљен научни и педагошки материјал усмерен на покретање стваралачких снага ученика и његово планско навикавање на самостални рад, сценариј за будући процес учења заснован на педагошким захтевима и циљевима општег образовања (Лакета, 1993). „Електронски уџбеник мора бити носилац видова активности усвајања знања, он је опредмећена делатност ученика и претпостављена делатност наставника, електронски уџбеник је књига у којој су доступно изложени разноврсни мултимедијални садржаји, електронски уџбеник је културно-социолошки и педагошко-

психолошки проблем. Да би електронски уџбеник био оптималан сценариј за будући процес учења, он мора бити добро дидактичко-методички обликован, а то значи заснован на законитостима наставног процеса, законитостима процеса учења и општим законима развоја ученика“ (Vasiljević et al., 2011: 439).

У оквиру дидактичко-методичких вредности, како класичног, тако и електронског уџбеника, издвајамо: информационе, сазнајне, систематизационе, индивидуализацијске, самообразовне, координирајуће и интерактивне вредности. *Информационе вредности* омогућавају димензионирање и излагање садржаја; обухватају: усклађеност информација са наставним програмом предмета по обиму, редоследу и дубини; начин излагања садржаја укључујући саопштавање, описивање, објашњавање и проблемске задатке; језичке и стилске вредности, сложеност и разумљивост реченице, прилагођеност терминологије узрасту, степен засићености текста информацијама. *Сазнајне вредности*, као основа изналажења најпожељнијих путева сазнавања, обухватају: формирање појмова на основу предзнања и искуства ученика; ток формирања појмова, од посебног ка општем и од општег ка посебном; логичке грешке у закључивању, закључивање на основу недовољног броја примера, неусклађеност сазнајног процеса са интелектуалним способностима ученика; путеве развијања веза између датих појмова; примену стечених знања у пракси; природу проблемских ситуација и начин трагања за скривеним истинама. *Систематизационе вредности* омогућавају повезаност у излагању садржаја, а сачињавају их: поглавља уџбеника као посебне садржајне целине; структура поглавља, уводни, главни и завршни део; закључци, у поглављима, одељцима и на крају уџбеника; обраћање ученицима; питања, задаци и краћи прегледи градива. *Вредности индивидуализације* су у функцији прилагођавања претпостављеног процеса учења са стварним могућностима ученика, посебно са

њиховим способностима, у нивоу знања и интересовањима. *Самообразовне вредности* подстичу и оспособљавају ученике за самосталан рад и самостално стицање знања, обухватају: развијање умећа ученика да запажају битно, да планирају и контролишу властити рад и научно примењују у пракси; подстицање и оспособљавање ученика на делимично истраживачки рад и правилно коришћење уџбеника. *Координирајуће вредности* осигуравају водећу (интегративну) улогу електронског уџбеника у систему извора знања, текстуалних, визуелних, аудитивних и аудио-визуелних, мултимедијалних. *Интерактивне вредности*, својствене претежно електронском уџбенику осигуравају интеракцију између садржаја уџбеника и ученика – ученик је обавештен шта је обавезно за учење, шта може да бира да учи по жељи, има могућност да проверава тачност решења, поставља проблемска питања и задатке и наводи нове примере (Vasiljević et al., 2011).

Закључак

„Време интензивних, динамичних, прогресивних промена захтева брзо прилагођавање сваког појединца, али и колектива, институција, актуелностима које носи ново доба. То није само услов опстанка, већ и претпоставка успеха. У складу са тим, савремена школа мора да одговори на изазове данашњице, а један од њих је и електронски уџбеник“ (Vasiljević et al., 2012:163).

Стварање електронског, као и сваког другог уџбеника, веома је стручан и одговоран посао. Писци уџбеника морају имати у виду личност ученика за којег пишу уџбеник, као и бројне карактеристике уџбеника. Од квалитета уџбеника зависи квалитет учења и развој ученика. Аутори уџбеника се суочавају са бројним тешкоћама и проблемима, са проблемом израде уређених рута кроз сложене области знања и уважавања индивидуалних хтења, потреба, мо-

гућности ученика као појединца. У том смислу, електронски уџбеник не сме бити строго алгоритмизован. Потребно је пронаћи праву меру између вођеног и самосталног стваралачког учења.

Колико ће неки уџбеник, био класичан или електронски, бити функционалан зависи од његових социолошких, културолошких, психолошких, етичких, естетских, материјалних, традиционалних, информационих, информатичко-техничких, педагошких, дидактичко-методичких вредности. Електронски уџбеник, као осмишљен и изграђен сценариј претпостављеног процеса учења и развоја ученика, почива на дидактичко-методичким вредностима које га чине поузданим и привлачним извором знања. То су: информационе, сазнајне, систематизационе, вредности индивидуализације, самообразовне, координирајуће и интерактивне вредности. Само уџбеник који садржи опште и посебне дидактичко-методичке вредности, који се темељи на принципима индивидуализације и социјализације, уважавајући опште узрасне карактеристике ученика исте узрасне доби, као и принципе смисаоног вербалног учења и учења путем открића – може се назвати савременим.

Класичан и електронски уџбеник не треба међусобно супротстављати, потребно их је посматрати у стваралачкој синтези, којом ће се превазићи њихове слабости, а у први план истаћи вредности које собом носе.

Треба истаћи да идеалног уџбеника нема, да треба стално радити, и у теоријском и практичном смислу, на стварању квалитетнијег уџбеника. То се постиже искључиво тимским радом креативних стручњака различитих профила задужених и одговорних за пожељно хардверско и софтверско функционисање е-уџбеника. Савремени електронски уџбеник је отворен и динамичан систем, стално подложен вредновању, критички и усавршавању.

Литература:

- Anderson-Inman, L. and Horney, M. A. (1999). Electronic books: Reading and studying with supportive resources. *Reading Online*. Retrieved March, 2008 from http://www.readingonline.org/electronic/elec_index.asp?HREF=/electronic/ebooks/index.html.
- Cox, A., Mohammed, H. (2001). E-books. *FreePint 80*, Retrieved November 2009. from <http://www.freepint.co.uk/issues/010201htm#feature>.
- Hillesund, T. (2001). Will E-books Change the World?. *First Monday*, 6 (10), Retrieved November 2006 from <http://www.firstmonday.org/issues /issue6-10/hillusend>.
- Хабиб, Р. А. (1978). Учебник математики как средство организации учебно-познавательной деятельности учащихся. *Проблемы школьного учебника*, 6 (1), 113–121.
- Крупская, Н. К. (1974). Об учебнике. *Проблемы школьного учебника*, 5 (1), 21–24.
- Лакета, Н. (1993). *Вредности современной уџбеника*. Београд: Научна књига.
- Landoni, M. (2003). „Electronic Books“. In: John Feather and Paul Sturges (eds.), *International Encyclopedia of Information and Library Science*, 2/e (168–171). London: Routledge.
- Lynch, C. (2001). The Battle to define the Future of the Book in the Digital World. *First Monday*, 6 (6). Retrieved November 2009. from <http://www.firstmonday.org/issues /issue6-6/lynch>.
- McKnight, C., Dearnley, J. (2003). Electronic Book Use in a Public Library. *Journal of Librarianship and Information Science*, 35 (4), 235–242.
- Pace, A. K. (2004). Technically Speaking. E-books: Round Two. *American Libraries*, 35 (8), 74–75.
- Sawyer, S.K. (2002). Electronic books: Their definition, Usage and Role in Libraries, *LIBRES: Library and Information Science Research*, 12, (2), Retrieved March 2010. from <http://www.libres.curtin.edu.au/libres12n2>.
- Скаткин, М. Н. (1980). *Проблемы современной дидактики*. Москва: Педагогика.
- Vasilijevic, D., Bojovic, Z., Laketa, N. (2011). Electronic Textbook and its Methodical Values, 11th International Educational Tehnology Conference, IETC, *Proceedings Book* (437–443), Istanbul. Retrieved October 2011. from <http://www.iet-c.net/publications/ietc2011-1.pdf>
- Vasilijević, D., Laketa, N., Bojović, Z. (2012). Towards new forms of textbooks. In: Szoradova E. (ed.), *Learner – Teacher – Research in Serbian – Slovak Education Environment* (163–172). Nitra: Constantine the Philosopher University in Nitra, Faculty of Education, International Scientific Proceedings.
- Vilotijević, N., Vasilijević, D. (2012). Electronic textbooks in the function of individualisation. In: *Didactica slovenica pedagoška obzorja*, 27 (5), 36–51.
- Zujev, D. D. (1988). *Školski udžbenik*. Београд: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Summary

General and special concept of classical and electronic course book has mutual professional and pedagogical aim, because both of them are functioning for development of students as individual and social beings. Both course books, classical and electronic have more or less successful predicted scenario of the process of learning and development of students. Nevertheless, the same aim is being realized through different interpretation of the mutual essence and this gives space for discussion about advantages and disadvantages of the strategy of both classical and electronic course book. In the paper, critically, with the aid of descriptive method, we are discussing and précising key terms (e-book, e-course books, and classical course book), its development, different determinations, distinction with the aim of conceptual bordering and pointing at the significance and function – both of the contemporary and classical course books. In the essence of the well-established strategy of both course books, there are values originated from regularities of students' development, regularities of the teaching process and regularities of learning. Those are possible and only scientifically founded frames of evaluating a course book and only determinants of their quality. Only in these relations, we can estimate and evaluating functions and spans of every course book and determination of their advantages and disadvantages. In contemporary teaching there is no place for the dilemma “classical or electronic course book”, because both of them are necessary, and even more, by integration of advantages of both course books, disadvantages are removed and new quality is achieved. Solutions should be searched or and fond in creative synthesis and advantages of their different strategies.

Key words: electronic course book, classical, electronic course book, values of a course book.